మనీషి

- పి.చంద్రశేఖర అజాద్

(1991 ఏప్రిల్ నెల చతుర నుంచి రచయిత ప్రత్యేక అనుమతితో పునర్ముదణ)

(గత సంచిక తరువాయి)

ఈ సంఘటన తర్వాత రకరకాల వ్యాఖ్యానాలు విన్నాడు. అయితే తన నోటినుండి భూషయ్య అంది ఒకటే.

"ఎందుకు అట్టాకొట్టుకోవటం? ఇష్టంలేకపోతే పంపిస్తే సరి"

మిగతావారందరూ ఎందుకలాంటి ఆలోచనకు రాలేకపోయారు?

ఎందుకు ఆ హింసను ఆమోదించారు?

అప్పటికి జవాబు దొరకలేదు. ఆ తర్వాత నగరాల్లోకి పాకాక అర్థమౌతూ వచ్చింది. తన చిన్నతనంలో అరుదుగా కనిపించిన హింస వివిధ రూపాల్లోకి విస్తరించిందని, బహుశా అలాంటి సంఘటన అప్పట్లో అదే అయి ఉంటుంది. ఆ అనాయానికి వ్యతిరేకంగా ఎవరూ ముందుకు రాలేదు. అది అలా ముగిసిపోయింది.

తన మిత్రులకి అది అన్యాయం అనిపించలేదు. వారు చెప్పిందాని ప్రకారం కొంతమంది పనిమనుషులు దొంగతనం చేస్తారు. కొంతమందికి తలబిరుసు ఉంటుంది. ఇంకొంతమంది ఎదిరిస్తారు. మరికొంతమంది ఇంకేమేమో చేస్తారు. అలాంటివారిని దారికి తేవటానికి ఒకటే మార్గం. వారిని శిక్షించటం. అప్పుడే మిగతావారందరూ అణిగిమణిగి పడుంటారు. మరి ఇలాంటి లక్షణాలన్నీ డబ్బున్నవారికి ఉండవచ్చా? వారినెవరు శిక్షిస్తారు?

సాంబయ్యకు స్పష్టమైన మరో అంశం ఏమిటంటే మొత్తంగా కొంతమంది ఊరి మొత్తాన్ని తమ గుప్పెట్లో ఉంచుకున్నారు. తమ భావాలకు తగిన రీతిలోనే ఊరంతా ఉండాలని వారు కోరుకుంటున్నారు. కొంతమంది బంధుత్వాల పేరుతో, మరికొందరు కులాల పేరుతో వారిని వ్యతిరేకించటంలేదు. ఏది ఏమైనా వీటన్నింటికీ మించి వారిని అంత స్తబ్దతకు గురిచేస్తోంది మాత్రం డబ్బు.

తన జీవితంలో ఎప్పుడైనా అవకాశం వస్తే వారి అధికారాన్ని దెబ్బతీయాలి. అదెలా సాధ్యం. వారి దగ్గర వందలాది ఎకరాల భూమి ఉంది? తన దగ్గర ఏముంది? ఆ భూమిలో పండే పంటతో భుక్తి గడవటం సాధ్యమవవచ్చు. కానీ మోతుబరులను ఎదిరించటం సాధ్యమా?

ఎదిరించటం అంటే తన పరిభాషలో హింసకాదు వాళ్ళను కూడా ఏ గుంజలకో కట్టేసి బాదటం కాదు. అత్యంత నిశ్శబ్దంగా జరిగిపోవాలి. ఇలా జరుగుతుంది అని గ్రహించేలోపులే అంతా అయిపోవాలి.

సాంబయ్య ఆలోచనలు అలా సాగిపోతుండేవి.

అలా ఆలోచనలతోనే చదువు పూర్తిచేశాడు. ఇంకా చదవాలంటే నడిచి వెళ్ళటం కాదు. ఏకంగా ఈ ఊరినుండి వెళ్ళిపోవాలి. అప్పుడు తన గురించి చర్చ జరిగింది అమ్మా, నాన్నకి.

"ఇప్పుడేం చేద్దాం" అంది తులసమ్మ.

"దేని గురించి?"

"అదే సాంబయ్య చదువు గురించి."

"పరీక్షయ్యాడో లేదో ముందు తెలవనీ"

"ఏమిటి తెలిసేది తప్పకుండా పరీక్షవుతాడు"

"అయితే ఏంటంట?"

"ఆ తర్వాత చదవటానికి కుదర్దు"

"ఎట్టా మరి? పొలం కౌలుకిచ్చి మనం కాపురం పెడదామా?" అంది తులసమ్మ. ఆవిడకి ఎలా చేయాలనే ఓ ఖచ్చితమైన నిర్ణయం ఏమీ లేదు. ఊరికే అలా అడిగిందంతే.

"ఇంకా నయం. భూమంతా అమ్మమన్లా" అన్నాడు.

"మరేం చేద్దాం"

"అదికాదే కౌలుకిచ్చి అక్కడ నన్నేం సెయ్యమంటా. ఆడుగాక సదువుతున్నాడని నేనీ ఊరిడిసి ఎల్లాలన్నమాట"

"చదువు ఆపేయమంటావా?" అంది.

"ఏదోకటి చేసుకోండి"

"అదేంటి అట్టా అంటావు?" అందామె.

పొలం కౌలుకు ఇమ్మందని కోపం వచ్చింది ఆయనకి. ఆ విషయం తులసమ్మకి అర్థం అయింది.

"ఏంటీ మాట్టాడవు మనిషికి కోపంకూడా తెలుసునే. అయినా నేను నువ్వేమంటావో అని అన్నా. నువ్వు కౌలుకెందుకివ్వటం? ఇంకో నాలుగెకరాలు తీసుకో. చదువు మానేసి ఆడూ పొలానికొస్తాడు" అంది. ఆ తర్వాత ఓ నిర్ణయానికి వచ్చారు.

సాంబయ్యని చదివించాలి. తను ఎంతవరకు చదువుకుంటానంటే అంతవరకు చదివించాలి. అయితే సాంబయ్యతోపాటు వెళ్ళి కాపురం పెట్టడం అనే సమస్యలేదు. అది జరగని పని.

కనీసం తులసమ్మగారికి కూడా అది సాధ్యంకాదు. అందుకని సాంబయ్య అక్కడ ఓ గది తీసుకుని చదువుకోవాలి. ఇంకా హోటల్‌లో తినటం అంటే చాలా ఖర్చులు అవుతాయి కాబట్టి తనే స్వయంగా వండుకొంటూ చదువుకోవాలి.

సాంబయ్య కూడా అందుకు అంగీకరించాడు. శెలవల్లో అన్నం ఎలా వండుకోవాలో కూరలు ఎలా చేసుకోవాలో చేసి చూపించింది తులసమ్మ.

బెజవాడలో గది చూడటానికీ, తనను విడిచిపెట్టడానికీ భూషయ్య రావలసి వచ్చింది. వచ్చేటప్పుడు తనవెంట కొన్ని సామాన్లు గోతాంలో మూటకట్టుకుని తెచ్చుకున్నాడు. ట్రంకు పెట్టెలో ఎప్పటినుండో దాచిన పెళ్ళిరోజు పంచా, చొక్కా అందుకున్నాడు. వాటిని కట్టుకున్నాక తులసమ్మ అంది -

"ఎప్పుడన్నా కట్టుకుంటుంటే తెలుసుద్ది. జాగ్రత్తగా చుట్టుకో. పట్నం వెళ్తన్నావు నవ్వుతారు" అంది తులసమ్మ.

"ఇదిగో పై పంచె వేసుకో" అంటూ అందించింది.

"ఇదెందుకే"

"ఇంకానయం. పైపంచె లేకపోతే నవ్వుతారు"

"నేనేం నీ కొడుక్కి మనువు చూట్టానికి కాదే వెల్తంట."

"నా కొడుక్కి నువ్వేం మనువు చూడవసరంలా"

"మరి నువ్వు చూసుకుంటావా ఏంటి?"

"ఎందుకు, ఆడే సూసుకుంటాడు"

"మంచిదేగా"

"ఇదిగో ఈ డబ్బులు ఆడికివ్వు"

"నువ్వే యివ్వు"

"అవున్లే. అదే మంచిది. అలవాటులేని బేరం. ఎక్కడైనా పారేసినా దిక్కులేదు. అన్నీ చూసిరా."

"అలాగేలే" అన్నాడు భూషయ్య.

సాంబయ్యని పిలిచి చెప్పింది.

"వెంటనే గది చూసుకో. ఏదో తెలిసినవాళ్ళు కదాని ఎక్కువరోజులు ఉండకూడదు. ఎప్పుడన్నా వెళ్ళి పలకరించిరా. నువ్వేం మాగురించి దిగులు పెట్టుకోమాక. మీ నాయన గురించి నీకు తెలుసుగా. ఆయనకి ఇయన్నీ పట్టవు. నువ్వు మాత్రం ఉత్తరం ముక్క రాసిపడేస్తుండు."

సాంబయ్య తలూపాడు.

సాంబయ్యతోపాటు మరి ఇద్దరు వస్తున్నారు. వారికి బెజవాడలో బంధువులు ఉన్నారు. అందులో ఒకతను వారి దగ్గర ఉంటాడు. రెండో అబ్బాయి విషయం ఇంకా ఏం తేలలేదు. అక్కడకు వెళ్ళాక పరిస్థితులు చూసి నిర్ణయం తీసుకుంటారు. వెళ్ళగానే అందరూ వారింటి దగ్గరే దిగేది.

భూషయ్యగారు నడిచివెళ్తుంటే దారి పొడుగునా జనం ఆపటమే.

"ఏం మావా. దొరబాబులా ఉన్నావుగా"

ఓ ముసలాయన కర్ర ఆడించుకుంటూ వస్తూ -

"ఎవరది గుర్తుపట్టలా" అన్నాడు.

"నేనే.. భూషయ్యని"

"వారి నువ్వంటరా చొక్కావేశావుగా. గుర్తుపట్టలా. ఎక్కడికి బయలుదేరావ్?"

"సాంబయ్యని బెజవాడలో చదువుకుంటానికి పంపిస్తన్నా"

"సరేపద" అన్నాడు.

ఇంకా ఎవరో ఆపి

"భూషయ్యగారూ ఇప్పుడు చూడండి. ఎంత బాగుందో. చక్కగా బట్టలేసుకుంటే ఎంత బాగుంది. అదేంటో మీ పద్దతే వేరు" అన్నాడు.

భూషయ్యగారు వెర్రి నవ్వొకటి నవ్వాడు.

"మీ కుర్రాడు హోటల్లో తింటాడా? వండుకుతింటాడా?"

"వండుకు తినటమే"

"మంచిది బాగా చదువుకోండిరా బాబూ" అన్నాడు.

అదేంటో తన భాషలో కూడా భూషయ్యగారు ప్రత్యేకంగా ఉండటమెందుకో సాంబయ్యకు ఎంత ఆలోచించినా అర్థంకాలేదు. ఆయనతోపాటివారే కొంతమంది చదువుకోకపోయినా అతి నాజూకుగా మాట్లాడతారు. మరి కొందరిని చూస్తేనే చాలు ఈయనేదో గొప్పవ్యక్తి అని ముందుగానే అనిపిస్తుంది. ఇంక ఆ మాటలగురించి చెప్పే పనేలేదు.

అందరూ 'బండొస్తంది' అంటే, తనేమో 'బండి వస్తాయింది' అంటాడు. ఇలాంటివే మరికొన్ని పదాలు. ఎక్కువగా "ఓయ్" అంటుంటాడు. లేకపోతే "ఏందీ" అంటాడు. ఆ మాట్లాడటంలో కూడా ఓ వింత పోకడ ఉంటుంది. అందరి ముఖాల్లోకి చూడడు. ఎటో చూస్తూ మాట్లాడతాడు. ఒక్కోసారి వాళ్ళు చెప్పేది వినడు. చెవుడున్న మనిషిలాగా ప్రవర్తిస్తాడు.

వీటన్నింటికీ కారణం ఏకాగ్రత లేకపోవటమే. అంటే ఆయనకి లౌకిక ప్రపంచపు వాసనలేవీ పనికిరావు. అవి ఎలాంటి ఏకాగ్రతను కలిగించలేవు. తన ప్రపంచం తనకు వేరే ఉంది.

కొంతమంది తమ ఊర్లనుండి పక్క ఊర్లకి బండ్లు కట్టించుకుని సినిమాలకు వెళ్తుంటారు. పెద్దవాళ్ళే. తనకు తెలిసినంతవరకూ ఆయనెప్పుడూ సినిమాలకు వెళ్ళలా. ఎప్పుడన్నా ఎరువులకోసమో, మరో పనిమీదో పక్క ఊర్లు వెళ్తుంటాడు. అయినాకూడా అక్కడ మంచి నీళ్ళయినా తాగుతాడా అనేది సందేహంగానే ఉంటుంది. ఆయన జీవితంలో బహుశా 'నమ్మిన బంటు' సినిమాని మాత్రం చూసి ఉంటాడేమో. అంతకుమించి ఏదీ లేకపోవచ్చు.

తమ ఊర్లో ఓ గుడి ఉంది. ఏటా అక్కడ పూజలు చేస్తారు. అప్పుడు కోలాహలంగా ఉంటుంది. అప్పుడే హరికథలూ, బుర్రకథలూ లాంటివి ఏర్పాటు చేస్తారు. వాటికి వెళ్తాడు. అయితే ముళ్ళమీద కూర్చున్నట్లుగా ఉంటాడు. మళ్ళీ తలలో ఏదో తొలిచినవాడిలా పరిగెత్తుకుంటూ వచ్చి గొడ్ల చావిడిమీద పడతాడు. అలాంటి మనిషి బెజవాడలో ఉండాల్సిన రెండురోజులూ ఇబ్బంది పడిపోయాడు. ముందు మాట్లాడటానికి మనిషి దొరకలా.

సాంబయ్యకు నాన్నను తలచుకుని చాలా దిగులు కలిగింది.

"ఇట్లా అయితే నాన్నకు చాలా కష్టం. ఎప్పుడైనా ఆ ఊరువదిలి వెళ్ళాల్సివస్తే నాన్న ఏం చేస్తాడు? ఎప్పుడూ చుట్టుపక్కలవారితో మాత్రమే మాట్లాడటానికి అలవాటు పడితే ఎలా? రేపు ఏదైనా జరిగి అమ్మ చచ్చిపోయిందనుకో. అప్పుడు నాన్న ఏమైపోతాడు?" అనుకున్నాడు.

ఆ తర్వాత అలాంటి ఊహ వచ్చినందుకు చాలా బాధ కలిగింది. అమ్మ చచ్చిపోతే నాన్న ఏమైపోవటం అలా ఉంచి తను మాత్రం ఎలా బతకగలడు. తనకు మాత్రం ఎవరున్నారు అనిపించింది.

తను నాన్నను గమనించినప్పుడు ఏ లక్షణాలైతే తనకు నచ్చటంలేదో, అలాంటి వాటన్నింటికీ తను దూరంగా ఉండాలి అని నిర్ణయించుకున్నాడు. అవి అందరితో పరిచయాలు పెంచుకుని మాట్లాడటం. రెండోది ఆధునిక సమాజంలో వస్తున్న మార్పులు గమనించటం, మూడు సమాజం కంటే ముందు నడవకపోయినా కనీసం దాని వెనక భాగంలో ఉండకపోవటం, అదే సమయంలో తన తండ్రి జీవితం అందిస్తున్న అమూల్యమైన పాఠాలు సదా గుర్తుంచుకోవటం. అన్నింటికంటే ముందు ఆంగ్లభాషను నేర్చుకోవటం.

అప్పటివరకూ తెలుగు భాష తప్పితే ఇంగ్లీష్ రాదు. బెజవాడలో సాంబయ్య ఓ యజ్ఞం చేశాడని చెప్పవచ్చు. దాంతో అతను ఎంత హాయిగా, స్వేచ్ఛగా, ధారాళంగా మాట్లాడగలిగాడంటే టీచర్స్ సైతం ఆశ్చర్యపోయారు. అతని ఆంగ్లభాషా పరిజ్ఞానానికి.

సాంబశివరావు 'రావ్'గా మారిపోయింది బెజవాడలోనే. అక్కడ ఎవరూ సాంబయ్యా అంటూ పిలిచేవారు కాదు. అంతకుమించి స్వయంగా వండుకోవటం తన బట్టలు తానే ఉతుక్కోవడం, అంట్లు తోముకుని ఆ తర్వాత కాలేజీకి వెళ్ళటం ఇవన్నీ జీవితంలో ఓ గొప్ప క్రమశిక్షణను నేర్పాయి.

తను చదువుకుంటున్న రోజుల్లో పరిచయం అయిన అమ్మాయి సులోచన. తను కూడా ఆ కాలేజిలోనే చదువుకుంది. ఓసారి ఇంగ్లీష్ డిబేట్‌లో ఆమె కూడా పాల్గొంది. అందరిముందూ అంత స్వేచ్ఛగా, ఏ తప్పులు లేకుండా మాట్లాడిన సాంబయ్యను చూశాక ఆమెకెందుకో తెలీని సంతోషం కలిగింది. ఆ పోటీలో ఆవిడకి కన్సొలేషన్ బహుమతి లభించింది. ముందుగా తనే పలకరించింది.

"కంగ్రాట్స్" అంటూ.

"కృతజ్ఞతలు మీకూనూ" అన్నాడు సాంబయ్య.

"మిమ్మల్ని రావ్ అంటారేమిటి? ఇంతకూ మీ పేరేమిటో తెలుసుకోవచ్చా?"

"నా పేరు సాంబశివరావు. మా ఇంటిదగ్గరేమో సాంబయ్య అంటారు. ఇక్కడేమో 'రావ్'ని అయిపోయాను."

"నా పేరు సులోచన" అంది.

"బాగుంది" అన్నాడు.

"ఇంతకూ మిమ్మల్ని ఎలా పిలవాలంటారు"

"మీ ఇష్టం"

"రావ్‌గారూ అంటాను. కొంచెం ఈజీగా వుంటుంది."

"అలానే" అన్నాడు నవ్వుతూ.

"మీది కృష్ణా జిల్లానా?" అందా అమ్మాయి.

"కాదు.. గుంటూరు"

"ఊహించాననుకోండి" అంది.

"మనుషుల్ని చూసి ఏ జిల్లానో ఎలా చెబుతారండి బాబూ" అన్నాడు.

"మనుషుల్ని కాదుగానీ భాష చూసి కొంతవరకు అంచనా వేయవచ్చు. కొంత మనిషిని కూడా చూసి చెప్పవచ్చుననుకోండి" అంటూ నవ్వింది.

ఆ పరిచయం అలా ఎదుగుతూ వచ్చింది.

ఓ రోజు ఆ అమ్మాయి తన జీవితం గురించి చెప్పుకొచ్చింది.

"మా నాన్నగారు లేరు. మా చిన్నతనంలో చచ్చిపోయారు. అయితే మాకంటూ నాలుగెకరాల భూమి వుంది. మా ఊర్లో ఛాదస్తం లేదనను గానీ కొంతవరకు ఫర్వాలేదు. మా అమ్మ చదువుకోవడానికి నన్ను పంపించింది. మాకు కూడా తెలిసినవారి ఇంట్లోనే ఓ గది తీసుకుని వుంటున్నాను. వంట కూడా నేనే చేసుకుంటున్నాను."

"మరి మీ ఊర్లో అమ్మగారు ఒక్కరే వుంటారా?"

"లేదండి. నాకో తమ్ముడున్నాడు. వాడికీ, నాకూ అయిదు సంవత్సరాలకు పైగా గాప్ వుంది. వాడు అక్కడే చదువుకుంటున్నాడు. అమ్మతోపాటు వున్నాడు. ప్రస్తుతానికి ఇబ్బంది లేదు. వాళ్ళిద్దరూ అక్కడే వుంటారు"

"మరి మీ పొలం విషయం ఎవరు చూస్తారు?"

"అమ్మ చూసుకుంటుంది. అవసరమైతే వాడున్నాడు. పనిమనిషి ఉన్నాడనుకోండి. కౌలుకివ్వాలనుకుంటున్నాం. ఏదో నడుస్తోంది."

"పాడిలాంటిది ఉందా?"

"ఎందుకుండదూ అన్నీ మామూలే. మా అమ్మ డబ్బు విషయంలో చాలా జాగ్రత్తగా ఉంటుంది. ముందు నన్ను చదివించటానికి ఒప్పుకోలా. తనకి భయం. నాన్నతో బాగా చనువుగా ఉండేదాన్ని. ఆయన ఉంటే నా జీవితం వేరే రకంగా వుండేది"

"వేరే రకంగా అంటే ఎలా?" అన్నాడు ఆశ్చర్యంగా.

అతనికి ఆ కుటుంబం గురించి తెలుసుకుంటున్నకొద్దీ చాలా ఉత్సాహంగా వుంది.

ముఖ్యంగా సులోచన అమ్మగారు అంత దక్షతతో పనులు చేసుకుపోవటం. తను ఆడపిల్లయివుంటే ఇలా చదువుకుంటానికి పంపించి ఉండేవారా అనేది సందేహమే.

ముందు తన అమ్మ అందుకు అంగీకరిస్తుందా? ఏమో చెప్పడం కష్టమే.

"మా నాన్నగారుంటే నేను ఏ డాక్టర్నో అయ్యేదాన్ని. అందులో ఎలాంటి సందేహం లేదు"

"ఇప్పుడు మాత్రం ఏమిటి?"

"ఏముందో మీకామాత్రం తెలియదా రావుగారూ" అంది సులోచన.

"లేదు" అన్నాడు తడబడుతూ.

"నేను మెడిసిన్ చదివాననుకోండి. ముందు నా పెళ్ళి ఓ సమస్య అవుతుంది. దానికయ్యే ఖర్చు సంగతి అలావుంచండి. మెడిసిన్ చదివిన అమ్మాయిని చేసుకోవాలంటే తిరిగి మెడిసిన్ చదివిన అబ్బాయి కావాలి. 'మెడిసిన్' చదివిన అబ్బాయిలు ఊరికే రారుకదా! అందుకు అమ్మ అంగీకరించలేదు."

"మెడిసిన్ చదివిన అమ్మాయి మెడిసిన్ చదివిన అబ్బాయిని మాత్రమే ఎందుకు చేసుకోవాలి?" అన్నాడు.

"ఎందుకు చేసుకోవాలని కాదు. డాక్టర్ చదివిన అమ్మాయిని ఓ గ్రాడ్యుయేట్ చేసుకుంటాడా? మేల్ 'ఇగో' పని చెయ్యదూ" అంది.

"ఎవరన్నా చేసుకుంటే"

"అదంతా పెద్ద వ్యవహారం అవుతుంది. ఈ సొసైటీ ఇంకా స్త్రీల విషయంలో చాలా వెనక చూపుతోనే ఉంది. నిజంగానే ఎవరైనా అలా చేసినా ఆ తర్వాత సమాజం చూసే చూపుతో ఇన్ఫీరియర్‌గా ఫీలవుతాడు. సరే ఈ దరిద్రం అంతా ఎందుకని నేను మానేశాను."

"గ్రాడ్యుయేషన్‌కి మాత్రం ఈ సమస్య ఎదురుకాదా?"

"గ్రాడ్యుయేట్లకి అంత కొరత వచ్చిందంటారా? అంతగా అయితే ఏ ఉద్యోగమో చేసుకుంటూ హాయిగా గడిపేస్తాను" అంది.

"అలాంటిదే 'మెడిసిన్'కి చేయవచ్చుగా. శుభ్రంగా డాక్టర్ అయివుండేవారు."

"జస్ట్ నా ఆలోచనల గురించి చెప్పానంతే. మా నాన్నగారు ఉండివుంటే అవసరమైతే ఫైట్ చేసేదాన్ని. ఇప్పుడు వీటన్నింటికీ అమ్మ ఆమోదిస్తుందా చెప్పండి" అంది.

"మీ అభిప్రాయాలు తెలుసుకుంటానికే ఇంత డీప్‌గా అడిగాను. ఏమీ అనుకోరుగా" అన్నాడు సాంబశివరావు.

"భలేవారే" అంటూ నవ్వింది.

"మీ గురిమి చెప్పండి"

"నా గురించి చెప్పుకోవటానికి ఏంలేదు, మా అమ్మా నాన్నలకి నేను ఒక్కణ్ణే సంతానం. అదొక్కటి మాత్రం విశేషం."

"అలానా"

"మిగతాదంతా మామూలే. మధ్యతరగతి కుటుంబం. నేనూ ఇక్కడోగది తీసుకుని, స్వయంగా వంటచేస్తూ చదువుకుంటున్నాను. అయితే ఓ ఆడపిల్లతో నేను ఇంత హాయిగా మాట్లాడగలనని తెలుసుకుంటే ముందు మా అమ్మ స్టన్ అయిపోతుంది. మా ఊర్లో అయితే ఇంక చెప్పేపనేలేదు"

"ఎందుకని?"

"ఇక్కడికి రాకముందు నా పరిస్థితి వేరు. ఈ నాలుగు సంవత్సరాలలోనూ కృష్ణ నీళ్ళు బాగా పట్టాయి. నేను మా ఊరి సాంబయ్యను కూడా కాదుగా"

"భలే మాట్లాడుతారే" అంటూ నవ్వింది.

"నేను మాట్లాడటం అని కాదుగానీ ఈ కాలేజీకి రాకపోతే నేను కూడా కొన్ని స్థిరమైన అభిప్రాయాల్తో ఉండిపోయేవాణ్ణేమో అనిపిస్తుంది"

"అంటే"

"స్త్రీ పురుషులు మాట్లాడుకోవటమే నేరం అని. అదేంటో మా ఊర్లో ఇప్పటికీ, బహుశా ఇంకో పది సంవత్సరాలదాకా కూడా అలాంటి అభిప్రాయంతోనే వున్నా ఆశ్చర్యంలేదు. అలా ఎవరన్నా కంటబడ్డారంటే ఏదో పాపం చేసినంతగా బాధపడిపోతారు" అన్నాడు సాంబశివరావు.

"నిజమే.. కొన్ని భావాలు అంత త్వరగాపోవు" అంది సులోచన.

ఇది జరిగిన కొన్ని రోజులకు సాంబయ్య తన ఊరికి వెళ్ళాడు. అక్కడో సంఘటన జరిగింది.

తులసమ్మగారి దగ్గరకొచ్చి ఒకావిడ తన ఆవేశమంతా వెళ్ళగక్కుకుంటోంది.

"అది అట్టా చేసింది తులసమ్మగారూ ఏకంగా ఎవడ్నో పెళ్ళి చేసుకున్నానంటూ వచ్చింది. ఇంకా ఏమైనా ఉందా? అందులోనూ వాడిది వేరేకులం. దీనికి పోయేకాలం రాబట్టి ఈ బుద్దులు పుట్టుకొచ్చాయి. అసలు ప్రేమేంటి? దోమేంటి? నేనయితే చెప్పా. మా వంట్లో ఇంకా చీమూ, నెత్తురూ ఉంది. మేవందరం మీ కొంపకి రావాలనుకుంటే ఈ పెళ్ళి మాత్రం

చేయకండి అన్నా. అయినా నాకు తెలవక అడుగుతా తులసమ్మగారూ. ఇట్టా చేస్తే మా పిల్లలకి పెళ్ళిళ్ళవుతాయా? అందుకు కాదూ ఈ ఆడపిల్లలకి సదువొద్దూ సట్టుబండలొద్దు అని మొత్తుకునేది" అంటూ ఒకటే సొద.

ఇంతకూ జరిగిన విషయం ఏమిటంటే ఆమె బంధువుల్లో ఒకమ్మాయి వర్ణాంతర వివాహం చేసుకుంది. దాన్ని వీళ్ళు ఆమోదించటంలా.

"ఆ మెళ్ళో తాడు లాగి అవతల పారేసి, వేరే పెళ్ళి చెయ్యమని చెప్పా" అని కూడా అందావిడ.

తులసమ్మగారికి ఏం చెప్పాలో అర్థంకాలేదు. ఆవిడకి అది నచ్చలేదు. అయితే తాళికట్టినాక అది విసరమనటమూ నచ్చలా. రెండూ సంప్రదాయాలే ఒకదాన్ని ఆమోదించి ఇంకోదాన్ని తిరస్కరించటం ఏమిటో ఆమె అడగలేకపోయింది. రెండో విషయం. అది తన కుటుంబ విషయంకాదు ఏదో ఒక అభిప్రాయం తేల్చి చెప్పటానికి. అంతకుమించి ఆవిడ ఎవరినీ మాట్లాడనిచ్చేట్లు లేదు. పొరపాటున 'పోనీలే' అంటే ఈ కొంపకి రాననేస్తుందేమో. ఆవిడ అలా కొంచెం సేపు గాలి దుమారం సృష్టించి వెళ్ళిపోయింది.

"అమ్మా ఇప్పుడావిడ వాళ్ళింటికి వెళ్తుందా లేక ఇంకెవరి ఇంటికైనా వెళ్తుందా?" అన్నాడు.

"అదేంటిరా" అంది తులసమ్మ.

"ఎవరడిగారని ఇవన్నీ చెబుతూంది"

"రేపు ఈ వార్త ఎటూ తెలుస్తుందిగా. అందుకే ముందుగా అందరికీ చెప్పి తృప్తిపడుతుంది."

"అయినా ఈమె గొడవేంటి? ఈమె ఆ కొంపకు వెళ్ళకపోతే వాళ్ళు బతకలేరా?" అన్నాడు.

"ఏదో ఆడాళ్ళ గొడవలే, వదిలెయ్యి" అంది తులసమ్మ.

"ఆడవాళ్ళ గొడవ మాత్రమే ఎలా అవుతుంది. కట్టిన తాళి విసిరేయమంటుంది. కొంపతీసి ఈవిడ వెళ్ళి ఆ పని చేస్తుందా?"

"అదేరా చోద్యంగా ఉంది. అయినా ఈ ఊరొచ్చినాక ఆవిడ ఎక్కడికీ కదలటం నేనెరుగను. ఇక్కడనుండి మీ కొంపలకు రాను రాను అంటూ బెదిరిస్తుంటుంది."

"రాకపోతే మంచిదేకదా వెళ్ళినదగ్గర్నుండి వాళ్ళకి కూడా ఖర్చు."

తులసమ్మకి నవ్వు వచ్చింది. ఆ తర్వాత చాలా విషయాలు చెప్పింది.

"దుర్గమ్మ తల్లిరా బాబూ. అది నోరు తెరిచిందంటే మొగుడూ భయపడాలి, పిల్లలూ భయపడాలి, చుట్టుపక్కలవాళ్ళూ భయపడాలంతే. అదేం చోద్యమో ఏదో సినిమాలో మాయల అద్దంలోలా ఎక్కడేం జరిగినా కనిపిస్తుందంట. అట్టాగే ఈ దుర్గమ్మ ఇల్లు కదలదు. ప్రపంచంలో ఏం జరిగినా ముందుగా తెలిసిపోద్ది. అక్కడ కుప్పలు నూర్చి పోస్తన్నారనుకో. ఎన్ని బస్తాలు బండిమీద కెక్కేది తెలిసిపోద్ది. మొత్తం చేలో ఎన్ని కుప్పలు వేశారో చెప్పుద్ది. షావుకారి చేలో ఎకరానికి ఎన్ని బస్తాలు రాలిందీ చెప్పుద్ది. అంతదాకా ఎందుకు మన గేద ఎన్నిశేర్లు పాలిచ్చుద్దో నాకు తెలియదు. దుర్గమ్మ చెప్పుద్ది"

సాంబయ్య నోరు తెరుచుకు వింటున్నాడు.

"ఈ ఊర్లో సంగతి వదిలెయ్యి. నువ్వు చూస్తన్నావుగా. మీ బాబాయి వాళ్ళ సంగతులు మనకు తెలీవు. వాళ్ళెక్కడో బళ్ళారిలో ఉన్నారు. ఎప్పుడూ ఉత్తరం ముక్క రాయరు. అయినా వారి సంగతులు ఈవిడకి తెలిసిపోతాయి. ఫలానా

వాళ్ళమ్మాయి ఆ అబ్బాయి పిలిస్తే పలికిందంటగా అంటుంది. ఒకటా... రెండా.. ఎవరి కొంపల్లో ఏంజరుగుతున్నాయో దుర్గమ్మకి తెలిసిపోద్ది. మరేం చిత్రమో తన ఇంట్లో ఒక్క విషయం కూడా బయటకు పొక్కనీయదు. అంతా గుట్టు. దీనికి మాత్రం దేశవాల్ల సంగతులన్నీ కావాలి'' అంటూ మెటికలు విరిచింది.

సాంబశివరావు నవ్వుకున్నాడు.

''అయ్యో ఈ దుర్గమ్మ సంగతి నీకు తెలియదు. ఇంట్లో మొగుడికీ, పిల్లలకీ వండిపెట్టటానికి తీరిక ఉండదు. తెల్లారి లేచిందగ్గర్నుండీ ఆ కొంపకూ, ఈ కొంకీ అది కావాలి ఇది కావాలని పంపిస్తుంటుంది. ఎవరన్నా పిండివంటలు చేసుకుంటే చాలు వాసన పసిగట్టి తయారయిపోద్ది. ఆల్లమీదా, ఈల్లమీదా అక్కడ కబుర్లు ఇక్కడ, ఇక్కడ కబుర్లు అక్కడా. దీని నోటికి జడిసి దాని నోట్లో నానటం ఎందుకని పట్టించుకోరు. నోరు తెరిస్తే చాలు ఎవరో ఒకర్ని. ఏదో ఒకటి అనకుండా ఊరుకోదు. అయినా దీని సంగతులు ఎవడికి కావాలంట. పైన భగవంతుడున్నాడు. అన్నీ చూస్తానే వుంటాడు. ఎవడు విరగబడితే వాళ్ళకి తగిన బుద్ధి చెబుతాడు'' అంది.

మామూలుగానే రాత్రికి భూషయ్యతో ఈ విషయం చెప్పింది.

''ఇదిగో దుర్గమ్మ సంగతి విన్నావా? వాళ్ళక్కయ్య కూతురు ఎవర్నో మనువాడిందంట''

''మంచిదేగా'' అన్నాడు భూషయ్య.

''ఏం మంచిదో దుర్గమ్మ చాలా యాస్టపడిపోతాంది. ఆళ్ళింటికి వెళ్ళనే వెళ్ళదంట''

''పోనీలే అదీ మంచిదేగా''

''ఆ అబ్బాయిదీ వాళ్ళదీ ఓ కులం కూడా కాదంట''

''అయితే మనువాడి వచ్చేసిందా?''

''అవును''

''అయితే ఇంకేం చేత్తారంట. ఇంక ఆళ్ళ బతుకు ఆళ్ళు బతుకుతారు. అంతేగా.''

''మరింక పెళ్ళి చేయాల్సిన పిల్లలు లేరూ'' అంది.

''ఉండనీ ఉంటే ఏమవుద్ది ఎవడికెట్టారాసుంటే అట్టా జరుగుద్ది. అయినా కులవేంటి. ఇంకోటేంటీ ఏ వయసుకు అది జరిగిపోవాల. మంచో చెడో ఆ పిల్ల పెళ్ళి చేసుకొచ్చింది. మనం వూ అంటే పెద్దరికం నిలుసుద్ది''

''మరి దుర్గమ్మ''

''ఏంటే తులసమ్మా. దుర్గమ్మ కాపురం సేత్తందా ఆళ్ళకేవన్నా తన సొమ్ము ఇచ్చేయబోతుందా? అయినా ఆ పిల్ల ఆ అబ్బాయిని సూసి సేసుకుంది. ఆ అబ్బాయి ఆ అమ్మాయిని సరే అనుకున్నాడు. ఇంక దుర్గమ్మ ఎవరే నడాన'' అన్నాడు.

''అబ్బో.. నీకు చాలా విషయాలు తెలుసునే'' అంది తులసమ్మ.

''నాకెందుకు తెలుత్తాయే. మట్టిని నమ్ముకుని బతికేవోడ్ని కదా. సదువా సంజా. నీకయితే అన్ని సంగతులు తెలిసిపోతాయి. పెద్ద ఆరిందావిగదా'' అన్నాడు.

(కొనసాగింపు వచ్చే నెలలో)

COMMENTS